

Citation:

W.J.W. Koster, Levensbericht A.J.J. Severyns, in:
Jaarboek, 1969-1970, Amsterdam, pp. 325-328

Herdenking van

A. J. J. SEVERYNS

(4 oktober 1900 — 8 januari 1970)

DOOR

W. J. W. KOSTER

Met Albert Severyns, die sinds 1964 tot de buitenlandse leden van onze Afdeling heeft behoord, is een van de scherpzinnigste Hellenisten van onze tijd heengegaan. Slechts enkele jaren heeft zijn lidmaatschap mogen duren; in het begin van dit jaar is hij te Luik, waar hij gestudeerd en gedoceerd heeft, op bijna zeventigjarige leeftijd gestorven.

Ofschoon wij niet het genoegen hadden, persoonlijk met hem in contact te komen, heeft hij door een bijdrage in onze Mededelingen, getiteld *Sur le Début des Chants Cypriens*,¹⁾ van zijn belangstelling voor onze kring doen blijken. Hierin is hij nader ingegaan op één van de details van zijn levenswerk, de grondige bestudering van de uit de latere Oudheid daterende *Chrestomathie* van Proclus, een handboek van de geschiedenis der Griekse literatuur. In het bijzonder gaat het hierbij om een ter inleiding van de *Ilias* dienend excerpt van dit werk, dat in zijn geheel verloren is gegaan. Dit is slechts een korte text, die evenwel van fundamenteel belang is voor onze kennis van de Trojaanse Cyclus, de reeks epische gedichten, die, aanvangend met de *Cypria*, de *Ilias* en de *Odysee* inschakelend, en eindigend met de *Telegonie*, de voorgeschiedenis van de Trojaanse Oorlog, deze zelf en de lotgevallen van de Griekse helden na afloop hiervan omvatte. In de bovengenoemde bijdrage onderzocht Severyns de juiste vorm van de opmerkelijke inleiding der *Cypria*: het besluit van Zeus om de aarde door een grote oorlog van overbevolking te ontlasten.

Alvorens echter op het wetenschappelijke werk van Severyns nader in te gaan, wil ik enkele biografische bijzonderheden vermelden. Albert Severyns is op 4 oktober 1900 te Bilsen geboren en op 8 januari 1970 te Luik overleden. Nadat zijn studie aan de Universiteit aldaar in 1923 met het doctoraat in de wijsbegeerte en de letteren bekroond was, heeft hij zijn kennis verrijkt en verdiept op de Sorbonne en de École Pratique des Hautes Études te Parijs (1924—1926) en als belgisch lid van de École Française te Athene (1926—1928), waarop hij te Luik in 1928 promoveerde tot „docteur spécial en philologie classique”. In hetzelfde jaar volgde zijn benoeming tot „chargé de cours” aldaar en weldra tot hoogleraar (1931).

¹⁾ Mededelingen, Nieuwe Reeks — Deel 28 — No. 5 (1965).

Zijn werkzaamheden, die zich niet tot het engere domein van zijn vak beperkten, voerden hem ook buitenslands; aan verschillende universiteiten was hij gasthoogleraar (o.a. te Nijmegen in 1957); meermalen was hij afgevaardigde op de vergaderingen van de Union Académique Internationale (1947—1948, 1961, 1962). De Koninklijke Akademie van België, waartoe hij sinds 1948 had behoord, koos hem in 1961 tot directeur van de Klasse der Letteren en voorzitter der Akademie. Voorts trad hij gedurende vijf jaar op als vice-president van het „Fonds National de la Recherche Scientifique” (1955—1960). Zijn verdiensten vonden blijkens een aantal onderscheidingen de eraan toekomende erkenning, waarvan het lidmaatschap van onze Akademie de laatste en het eredoctoraat van de Universiteit van Clermont-Ferrand (1963) de voorlaatste was.

Dat zijn onderwijs niet zonder vrucht is gebleven, blijkt hieruit, dat de meeste classici van onze Benelux-partner, die zich door hun wetenschappelijke werkzaamheid onderscheiden, tot zijn leerlingen behoren. Een van de oudste is J. Labarbe, thans hoogleraar aan dezelfde Universiteit, waar zijn leermeester heeft gedoceerd, vooral bekend wegens zijn uitvoerige studie over de text van Homerus, waar Plato zijn citaten aan heeft ontleend²⁾. Verder noem ik J. Servais, leider van de opgravingen in Thorikos, L. Lacroix, die de numismatiek in dienst stelt van het onderzoek der oudste legendarische en historische overleveringen³⁾, R. Henry, uitgever van de *Bibliothèque* van Photius, de belangrijkste bron voor onze kennis van de *Chrestomathie* van Proclus, R. Joly, wiens werkzaamheden vooral betrekking hebben op de godsdienstige wijsbegeerte van de latere Oudheid en het Christendom, maar ook op de geschriften op naam van Hippocrates,⁴⁾ L. Deroy, Mycenoloog van naam, waaraan ik nog anderen zou kunnen toevoegen.

Wat de wetenschappelijke arbeid van Severyns zelf betreft, heb ik het hoofdthema: de *Chrestomathie* van Proclus, in het bijzonder in verband met de eraan ontleende inleiding van de *Ilias* en de gegevens voor de cyclische epen, al aangestipt. Van zijn eerste tot zijn laatste publicaties laat het zich vervolgen: *Le Cycle épique dans l'École d'Aristarque* (Paris 1928), zijn hoofdwerk *Recherches sur la Chrestomathie de Proclus* in vier delen (Liège-Paris, I en II. 1938; III. 1953; IV. 1963), en tenslotte een reeks van vier artikelen, waarvan het laatste nog niet is verschenen⁵⁾. In de eerste

²⁾ J. Labarbe, *L'Homère de Platon*, Liège 1949.

³⁾ Zie o.a. L. Lacroix, *Monnaies et colonisation dans l'Occident grec*, Acad. de Belgique, Cl. des Lettres, Mém. LVIII, 2 (1965).

⁴⁾ Zie o.a. R. Joly, *Le tableau de Cébès et la philosophie religieuse*, Berchem-Bruxelles 1963; *Le niveau de la science hippocratique*, Paris 1966, en de editie van Hippocrates, *Du régime*, ib. 1967.

⁵⁾ *Nouvelles Recherches sur la Chrestomathie de Proclus*, in: Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie Royale de Belgique, 1968-1970.

twee delen van de *Recherches* gaf hij resp. een palaeografische en kritische studie en een uitgave met commentaar en vertaling van het onderdeel van Photius' *Bibliothek*, dat op de *Chrestomathie* betrekking heeft (codex 239). Het vervolg van de *Recherches*, waarin volgens hetzelfde werkschema de inleiding op de *Ilias* (leven van Homerus; inhoudsopgave van de tot de Trojaanse Cyclus behorende epen) behandeld wordt, is onvoltooid gebleven; het laatst verschenen deel bevat wel text en vertaling, maar nog niet het commentaar.

Een opmerkelijk bijproduct, als ik het zo mag noemen, van de text-critische onderzoeken in de *Recherches*, die zich niet alleen over de handschriften, maar ook over de gedrukte edities uitstrekten, is het *Texte et Apparat* getitelde werk (Bruxelles 1962), een uiterst leerzaam boek voor ieder, die zich om een filologisch verantwoorde text bekommert. Een minutieus onderzoek van de sinds 1640 (het jaar van de editio princeps) vóór 1953 verschenen volledige of gedeeltelijke edities van de bovengenoemde inleiding op de *Ilias* (31 in getal) leidde tot een resultaat, dat vooral bij een zo weinig omvangrijke en weinig gecompliceerde text schokkend genoemd mag worden: bij alle laat de exactheid min of meer te wensen over, terwijl de hoofdschuldige hierbij niet de zetter, maar de geleerde uitgever is. Grote namen als die van Wilamowitz en Th. W. Allen, de beroemde uitgever van Homerus, bleken niet meer waarborg te geven voor volkomen betrouwbaarheid van text en kritisch apparaat dan minder klinkende. De eerste zondigde door wat Severyns „une géniale insouciance” noemt⁶⁾; de tweede, aan wien gebrek aan aandacht voor het detail zeker niet ten laste gelegd kan worden, heeft zich herhaaldelijk vergist in zijn reeksen sigla van handschriften, die uit een hoofdletter met exponent bestaan (A¹, A², enz.); dientengevolge is hij er niet alleen toe gekomen, in zijn apparaat bepaalde lezingen voor verkeerde handschriften op te geven, maar ook lezingen van een handschrift, waarin de bewuste text niet voorkomt.⁷⁾ Ondanks de troostrijke verzekering van Severyns, dat zijn langdurige jacht op fouten hem geleerd heeft, deze te beschouwen „comme l'inéluctable rançon de tout labeur humain”⁸⁾, legt een rechtgeaard filoloog deze boeiend geschreven classificatie en genetische verklaring van talloze kleine en vrij veel minder onschuldige ontsparingen niet zonder enige ongerustheid uit handen.

Als wetenschappelijk popularisator (met de nadruk op het bijvoegelijk naamwoord) deed Severyns zich kennen in een reeks werken van kleinere omvang over Homerus, waarin hij zowel de *Ilias* en de *Odysee* zelf als datgene, wat in ruimer of enger verband met het homerische epos staat, op heldere wijze en met grondige kennis van zaken voor een groter publiek

⁶⁾ *Recherches* IV, p. 54.

⁷⁾ *Texte et Apparat* p. 309sq.

⁸⁾ Het zijn de slotwoorden van zijn voorwoord (p. 8).

toelichtte, getiteld *Homère; Grèce et Proche-Orient avant Homère; Les dieux d'Homère*⁹⁾.

Een volledige lijst van de publicaties van Severyns ter completering van wat reeds over enige van de belangrijkste is gezegd, valt buiten het bestek van dit *in memoriam*. Ik zal volstaan met de vermelding van een studie uit zijn jongere jaren over Bacchylides, die ook nu nog meetelt onder de talrijke geschriften over dezen dichter van de koorlyriek,¹⁰⁾ en van de goed gedocumenteerde biografie van J. Bidez (1867—1945), den *Princeps philologorum* onder de belgische classici, die vlak vóór 1914 op het hoogtepunt van hun loopbaan stonden, zoals Severyns hem aanduidde¹¹⁾.

Ik hoop, dat in deze korte herdenking voldoende tot uitdrukking is gekomen, welk een verdienstelijk lid in de persoon van Severyns aan onze Akademie is ontvallen. Voor mijzelf, die wel niet persoonlijk, maar toch door een langdurige correspondentie met hem van meer nabij in aanraking ben gekomen, betekent zijn heengaan het verlies van een hoffelijke en sympathieke vakgenoot, zoals ik er niet veel heb gekend.¹²⁾

⁹⁾ *Homère I. Le cadre historique; II. Le poète et son œuvre*, Bruxelles 1943 (2e dr. 1944-1946); III. *L'artiste*, ib. 1948. — *Grèce et Proche-Orient avant Homère*, ib. 1960 (italiaanse vert. Florence 1962), een uitvoeriger omwerking van *Homère I*, waarin rekening wordt gehouden met de na het verschijnen van dit deeltje geslaagde oncijfering van het Lineair-B-schrift. — *Les dieux d'Homère*, Paris 1966.

¹⁰⁾ *Bacchylide, Essai biographique*, Paris 1933.

¹¹⁾ *Notice sur Joseph Bidez*, Bruxelles 1956 (uittreksel uit: *Annuaire de l'Académie Royale de Belgique*, 122e jaargang); zie p. 82-84.

¹²⁾ De gegevens, waarvan ik gebruik heb gemaakt, zijn mij voor een groot gedeelte verstrekt door de goede zorgen van Arlette Pirotte-Trickels, aan wie ik hierbij mijn hartelijke dank betuig.